

LITERATORUL

Apare Duminică

— Duminică, 29 Iunie 1880 —

Abonamentul: pe trei luni 4 lei, pe șase luni 8 lei.— Anunțurile: pe pagina 15 și 16 linia 30 q
Serisoriile nefrancate se refuză. Administrația Strada Stirbey-Vodă, 9.

SUMARUL: Poema poemelor.—Pe țermul mării, idylă—A fost să fiă și Te-am văzut, poezii de Al. A. Macedonschi—Către Natalia Nina, Scrisoarea I, de Duiliu Zamfirescu—Am iubit, de Ch. Dumbrăveanu—De-ar putea, de Th. M. Stoicescu—Balade de Henri Murger, VI Salba de lacrimi, traducere de B. Florescu—Noutăți din Paris Notițe literare de Luciliu. Poșta Redacțiunii.

Poema Poemelor

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Aștu vrea să scriu o poeză a cărei țesătură ca o rățea subțire, să fiă dantela urzită de soartă pe gherghesul vieții mele.

Copriazând înțelesul și neînțelesul, inima și spiritul, văzutul și nevăzutul, să desveluască taina vecniciei, să leg cerul cu pământul, materia cu spiritul, și când voiți depune condeiul, să pot zice c'am scris poema poemelor, iar vibrările Harpei mele să onduleze în valurile spațiului, purtate din secol în secol ca vibrările Harpei Regelui David!

Aștu vrea... și deja toate puterile mi sunt încordate: copriazând de sacrificiul fiorii mi ridic fruntea către cer, dar aproape îndată, o aplec către pământ, și, aud o voce adâncă răsunând în mine și zicându-mi:

— Ai terminat-o, poete, prin faptul că n'ai început-o încă.

Poema poemelor este tocmai aceea care rămâne nescrisă. Ea este fără început și fără sfârșit.

Fie-cine o simte și o înțelege la rëndul său, dar nimeni n'o poate exprima, iar omenirea întreagă urmează citirea ei în cartea vecniciei, și ea, își are începutul și sfârșitul în marele Tot, cel fără început și fără sfârșit.

Al. A. Macedonski.

A fost sã fiã...

Viața omenească e un torent. — Pe maluri
Cresc flori mirositoare. — In turburile'i valuri
Ades, nenorocirea, formează-adânci vultori,
Și 'n ele, vântul soartei, împinge multe flori
Din câte-odinioară pe inverzite maluri
Sã oglindeau in valuri!

Pe țermul vjeții mele, imbobocind la soare,
Sã înalța d'asemeni, misterioasa floare
D'amor și de speranță l'al cărcia parfum
Cânta privighietoarea prin stuful de pe drum,
Și azi, vultoarea 'nghite misterioasa floare
Ce 'mbobocca la soare!

Urzelile, 'ntocmite de soartã, sunt fatale.

Iaã floarea sărutată de raze matinale,
Zdrobitã, de-o aruncã intr'un adãnc cumplit,
Precum, cu tot ce poate a fi mãi necioplit,
Cucernicã, uneșce prin legãturi legale,
Atãtea Ideale!

Bucureșci 1850.

Al. A. Macedonski

Pe țermul Mării

Idylã

Imi place zgomotul tãu solemn și nesipul cel mărunt și lucios care acopere țermurile tale. Sínul tãu palpiteazã vecinic și pare a fi sínul unei fecloare la primul fior al amorului. Priveliștea ta, e imensitatea. Conșii câmpii verzi, înflorate de spumã ca iarba împestrițată de ghiociei primã-verei. Conșii vãi adânci ca abysurile cele mãi înspãimãntãtoare dintre munți sãlbateci. Munții tãi sunt nișce gigantice nãluci carii 'și schimbã forma ca norii cerului. In linișce,—vocea ta e monotonã și dulce și sufletul meu sã umple de o maiestãsã armonie; Delfinii sã joacã pe încreșiturile valurilor tale și urmeazã

barca ce'mi leagănă visătoarea somnolență și în care adorm ca un copil la sinul mamei sale. În mâniă,—ridică note stridente și terribile și vocea ta pare a fi vocea urgiei: Corabia fuge dinaintea furtunei cu vântul care se jalește în funiile catartelor sale, și, valurile, izbind'o de-a curmezișul, detună ca sgomotul salvei de tunuri pe care o trag marinarii vaporului în momentele de suprem pericol ce precedează naufragiul.

O, Mare! Fii liniștită ca să îți împurpureze soarele mantaua ta cea verde și să îți argintuiască luna cutele tale catifelate, pe carii, adesea noaptea, și le înveleşti singură în fosforescența ta radioasă;

Fii liniștită ca să sboare asupra ta bărcile cele cu două pânze, și cari par ca niște mari fluturi cu aripe albe:

Fii liniștită ca să aud clopotul cel ancorat la o milă 1) în depărtare de țerm, sunând a lene veșnica sa alarmă;

Fii liniștită ca să te cutreer în barca poeziei cu zefirul suflând în pânzele sale de purpură întinse pe semețele îi catarte cu coardele de fir împletite cu mărgăritari!.... La cârmă,—am Amorul, care, ținându'i cu dreapta mânerul său de sidex, cu stânga, deșiră pe valuri rozele și myozoturile ghirlantei sale. La lopoți,—am șease băieți tineri, cu păr blondin și cu ochii azurii și cari câte șease sunt frați gemeni născuți din Venerea, purtând câte șease același dulce nume. Ei sunt fii Plăcerii și se numesc: „Plăceri“!.... Lopoțile lor, sunt de mărgean trandafiriu și fie-care mișcare ce fac cu ele, îmi dau câte un nou fior!

Fii liniștită că să se scalde în tine frumoasa Chloe, al cărui păr desnodat se plutească grațios și liber sărutat de undele tale cari cunosc chiar cele mai ascunse farmece ale acelu corp modelat de Natură după corpul sculptat de Phidias cu o măiestrie ne apropiată încă de nimint!

O, Mare! Fii liniștită ca soarele Gloriei să polească flamura Natională ce port la acea barcă și s'o facă să flutureze în mijlocul celor-lalte bărci de diferite Națiuni, precum flutura învingătoarea flamură a vaporului-amiral în mijlocul bataliei de la Trafalgar!

Înăsprește-te însă, mare, dacă Ea nu va voi să viă în barca mea; fă clopotul tău de alarmă să sune ca un nebun și ia-mi acea barcă pe aripele tale furtunoase, sfășiându'i pânzele, rupându'i cordelele, de o ridică până la nori ca s'o precipiți în urmă până în fundul abisului tău, mai mic de cât al inimei mele!

O, Mare—dacă nu îți va fi dat să legem amorul nostru purtându'l din val în val, în sunetul tău armonios și monoton,—leagănă încăi cadavrul meu și scoate'l la țerm într'o zi când va veni Chloë ca să se scalde!

1) Măsură itinerară englezească.

Te-am văzut...

Te-am văzut și foarte bine
 Ochi-mi te-au recunoscut
 Și a răsărit în față-mi,
 Tot ce-a fost,—tot ce-a trecut!

Că ești tu, îndată 'mi spuse
 Peptul care îmi bătu;
 Te-am văzut,—erași c'un altul.—
 Erași tu,—făr'a fi tu!

Al. A. Macedonski.

 Către Natalia Nina

 BCU Cluj / Central University Library Cluj
 SCRISOAREA I

Doamnă,

În ziua de azi, când fie-care caută a-și pune cugetul la adăpost de or
 ce impresiune displăcută și inima la umbră de or ce simțiment supărător,
 când tot ce se mișcă pe lume se mișcă numai pentru sine, când egoismul
 este, mai mult de cât or când, domnul stăpânitor al tuturor gândurilor noastre,
 când iubim pentru că ne iubim, când urâm pentru că ne urăște, când cugetăm
 pentru ca să fim lăudați,—n'ar fi ore ne 'nemerit a disgora o lume
 moartă de speranțe, de iluzii, de aspirațiuni pe care 'mi plăcea să mi le
 închipuesc alături de dumnea-voastră, și în care vremea a suflat întocmai
 ca într'un castel de cărți?—Nu ar fi ne 'nemerit, doamnă, să vă mai amintesc
 toate acele dulci nimicuri cari, privite prin ochelarii celor 18 ani, mi
 se păreau—sau dacă bine-voiați primi cuventul—ni se păreau pline de farmec?
 —Nu ar fi ne 'nemerit să vă mai spui, astăzi încă, câte taine ascundeau buclele
 negre ce se respirau pe umerii cei mai frumoși ce au avut onoare să
 poartă vre-o dată un cap atât de viu ca al d-voastră...?—Și doamnă., câte
 regrete... câte regrete mi-au rămas în fundul inimei; câtă nebunie, câtă pa-
 siune mă-au făcut să nu vă mai uit, nu ar fi oare ne 'nemerit a vă-o spune?

Poate că nu, doamnă, căci inima adesea dă, întocmai ca o placă de
 metal, reflecțiuni de acelea ce fug în partea opusă; adesea raza unei feri-
 ciri prezente, căzând pe oglinda inimei se reflectează tristă spre trecut.

Se 'nțelege, doamnă, că nimeni nu poate să vă dorească mai multe raze

de felul acesta de cât eü. De aceea nu cred supărător, pentru scumpa d-voastră liniște, de a vă aminti câte-va trecute lucruri, câte-va frunze uscate pe cari le-a dus Trotușul departe... foarte departe..

Vă aduceți aminte, doamnă, cum ve-am cunoscut pentru întâia 'și dată. — Vi se oprise trăsura în Trotușiu, împiedicată de câte-va pietre mari. Roatele ascunse de apă lăsau să se vadă numai landowul, în mijlocul căruia stați, întocmai ca Neptun pe valuri, cu ochii mari speriați și cu umbrela întinsă; — este ad vërat că umbrela chinezească și *negrul* după capră stricau din efectul acestei asemănări; ochii însă, fără să fi vëzut vre-o dată pe al lui Neptun, vă incredințez, doamnă, că erau așa de frumoși, că spuneau atâtea lucruri în sălbateca lor rugăciune, în cât, de atunci chiar, am simțit că o să am mult de gândit la dănsii. Ce vreți, doamnă, — când ai 18 ani și când ești din fire inclinat a găsi, chiar în ochii de a doua mână, schinte! de poezie, niște ochii atât de limpezi și atât de albaștri, ca ai d-voastră, sunt de natură ați pune inima într'o adevărată stare de incendiu.

Am venit cu trăsura alături de a d-voastră și atât de alături în cât am putut să vă trec în brațe dintr'una într'alta. Astă-zi încă, când închid ochii, vă vëd cu brațele întinse spre mine și cu buzele tremurând de un zimbet de spaimă și de mulțumire. O... dacă ași putea să mă simț și acel dulce fior ce m'a coprins când ve-ați strâns brațele de gâtul meu... Dar nu, doamnă. E scris ca fie care om să fie fericit numai o dată în viața lui, și să plătească această fericire cu o lume întreagă de regrete. Și iarăși... la câți le este dat să sufere această dulce suferință?

Când ne-am dat jos, pe cel alt mal, mi-ați mulțumit pe cât ați putut face cu o cunoștință de câte-va minute, spunându'mi, în același timp, cum vă numeați. Să mă credeți, doamnă, că am rămas încremenit când am auzit că vă chiamă Natalia. Cum, o așa de îngrească frumusețe, atât de meridională, atât de expresivă, să o cheme, ca pe cea d'întăiu Rusoaică, Natalia? Păcat! Eu imi închipuisem că trebuia să vă cheme Alina, Lucia, Margareta sau cel măi puțin Maria; ași fi volt să vă închii poezii, doamnă, dar înțelegeți că o poezie: *La Natalia* ar fi făcut urât efect chiar de la 'nceput. Așa dar mă-am lăsat de această plăcută preocupăție.

Până în Tîrgu-Ocnei vă-am dus în trăsura mea.

Astă-zi doamnă, când mă gândesc la acele fericite ceasuri trecute lângă d-voastră, vântul imi aduce de departe... mult de departe, ca o perdată amintire, adierea unui parfum măi perdat încă de Ylang-Ylang, care'mi tămădă sufletul, care'mi adoarme inima. — Poate că-ar fi trebuit, pentru poetizarea situației, să alegeți un alt parfum, măi puțin cunoscut. Pentru gust

în el însuși însă, această asemănare cu mărgăritărelul nostru, cea mai delicioasă floare ce cunosc, îmi arăta, o dată mai mult, că aveai acea neînveștată artă a alegerii și a gustului.

Neștiind, doamnă, pân' la ce punct pot să vă 'ncântez aceste amintiri, rămân aici, făgăduindu-vă că voi mai scri or de câte ori vântul va mai bate despre Trotușii.

Până atunci permiteți-mi a mă subscri, cu cel mai adânc respect.

A* B*

Duiliu Zamfirescu.

Am iubit!...

Elle était de ce monde, où les plus belles choses
Ont le pire destin
Et rose, elle a vécu ce que vivent les roses
L'espace d'un matin!
Malherbe. Stances à Duperrier.

BCU Cluj - Central University Library Cluj

Am iubit!... nu tronul unei lumi ce piere
Fumegând de sânge, glori, sau avere;
Nu!... nimic din aste vanități lumesci,
Ce sunt amăgirea vieții omenesci...
Am iubit!... nu june resfățate-n aur;
Cu mărețe nume, cu splendid tesaur;
Nu!... ei o copilă fată din popor
Care-apriuse facla crudului meu dor.
Oh! era frumoasă, ca o primă-vară,
Blândă, ca privirea soarelui de vară...

.....

Intr'o zi de Toamnă, când de vânt suflate
Șucrau în aer frunzele uscate,
Ședeam lângă dansa, netezind ușor
Perii ce umbrise chipu-i visător.
O priveam!... ea încă mă privea-n tăcere,
C'o melancolie, plină de durere;
Se gândea ea oare, văzând cum de vânt
Galbenile frunze, cădeau pe pământ,
Că-ntr'o zi ea ele, într'a morții ceață,
Trebuca să ducă tânăra ei viață?

Nu știu !... căci departe d'aste enșetări
 Ascultam șoptirea, primelor sărutări !...
 Scarbedele raze, ce al zilei soare
 Resfrângea pe fața toamnei plângătoare,
 Printr'a serelor umbră, încă sărutată,
 Frunzele ce 'n aer, când și când sburau. —
 —, Să plecăm !... privesce !... soarele se duce,
 „Măine, cine știe ?... nu va mai străluce !
 „Salutare ție !... glob de foc cerese.
 „Florile la raza-ți mor și-'ntineresc !...
 „Numai noi, când forma pierdem, cu noi pierc
 „Și speranța dulce, de reînviere !...
 Zise și privirea-î rătăcind pe cer,
 Părea că citește un adăuc mister...

.....
 Am iubit-o !... astă-zi însă nu mai este

A perit ca urma celor din poveste !...

În zadar o căută ténurul meu dor.

Căci mormentu-ascunde, chipu-î visător !

Însă, când în Toamnă frunzele uscate,

Ca vârtej de aur, zboară 'n vânt suflate,
 În a lor murmură, aud nencetat,

Rătăcind prin arbori, versu-î intristat.

„Numai noi, când forma pierdem, cu noi pierc

„Și speranța dulce de reînviere !...

1879 Noembre 13.

Th. Dumbrăveanu.

BALLADE

V.

Salba de lacrimi

Un boer din Germania, hotărându-se a urma pe prinții care mergeau să scape Sântul-Morment, puse să sune trâmbița pe toată moșia sea ; și adunând cincî-zeci din vasalii săi, le dete arme de rășboiu, pentru a merge în contra păgânilor. În ziua ple-

căril, sărută de o sută de ori pe tânăra soție și pe copilul său de curând născut, și, după ce îi recomandă lui D-zeu, plecă la cruciadă — steagul său mergând înaintea lui.

Dar la prima bătălie, contele căzu într'o cursă întinsă de inamici, și fu luat de păgâni, care îl tratară foarte miserabil. Și sultanul ceru pentru răscumpărarea sa o sumă atât de mare, în cât abea ar fi putut să fie adunată sleind comoarele din trei mahalale de jidanî.

Se dedese contelui un an pentru a găsi prețul libertății sale.

Dar nobilul nefiind prea avut, se hotărî creștinesce a muri.

Cu toate astea trimise nevastei sale un adio, după ce îi spunea soartea sa, și zicea :

„Așa a vrut D-zeu, — fie voința sa ! — Consoală-te, nevestă cinstită, — și gândește-te la mine cât timp vei putea mai mult.

„Sărută pe fiul meu, și, când va fi mare și tare, dă-i o sabie. Să viă la rândul său să combată pentru D-zeul său, — și să răsbune pe tatăl său.

„Ți trimit, iubita mea soție, o bucată din adevărata cruce și o cracă culésă în pădurea Măslinilor, unde Domnul Nostru a dormit în ultima sa noapte.“

Când contesa priimi această scrisoare, focul nimicise de curând castelul său; — anul fusese steril; o mare miserie domnea în toată țara.

Și sërmana nevestă a contelui era mai tot așa de săracă ca și ciobanul care i ducea turmele să pască, înainte de a fi fost ele răpite de boală.

Dar această cinstită doamnă era mult avută în ce privesce bărbăția, și și zise :

„Dacă domnul meu trebuie să moară,—va muri în brațele mele.

„Și va putea să bine cuvinteze pe moștenitorul său,—care va ! nu va avea altă moștenire.

„De cât numele glorios al voinicului său tată.“

Si luându-și copilul în brațe contesa plecă în Palestina.

Unde n'ar fi ajuns, fără sprijinul patroanei sale, care se scoborâse din cer pentru a o însoți în pelerinajul său.

Ajunse în tabăra necredinciosilor o zi tocmai înainte de termenul pus pentru plata răscumpărării contelui.

Dar văzând că era într'o stare de plâns, — și că nu aducea nimic, sultanul nici nu-i permise de a-și vedea bărbatul și ordonă să fie ucis acesta a doua-zi, — în zorii de ziu.

„Dar în noapte contessa avu o vedenie.

Vădu aparând înaintea ei patroana sa, Sânta Margarita, cea care a pus sub picioare capul necuratului.

Ținea în mână o salbă de trei șiruri de mărgăritare mai groase de cât cele ce sunt pe mitra ce poartă Papa.

Și dicea contesei :

„Domnă, Dumnezeu, stăpênul meu, care a creat lumea și domnesce pe univers, Ți-a văzut ȧria în nuzlocul suferinȧei, și mē trimite în ajutorul ȧeu. Și Fecioara, muma lui Isus, pentru care bărbatul ȧeu suferă în lanȧuri, mī-a zis și ia : „aleargă și fă de grabă,“

„Ți aduc un tesaur care va plăti libertatea contelui :

„Este o salbă de mărgăritarele cele mai rare și cele mai frumoșe ce se nase sub apa mării,

„Unde regiū trimit pentru a le căuta pe sclaviū ce știu să înóte, și căror nu le e frică de dobitoacele mării.

„Această preȧioasă salbă a fost lucrată și legată în aurul cel mai fin de Sântul Eloi, amicul meu, care este giuvaergiul raiului; și și-a pus toate silinȧele.

„Aceste mărgăritare sunt preȧul devotamentului ȧeu, și deosebitei tale bărbăȧii de soȧie și de creștină.

„Sunt lacrimele ce ai vėrsat în durerosul ȧeu pelerinagiu; le-am adunat una cu una, pe urmele tale, și, cu voinȧa lui D-zeu, le-am schimbat astfel cum le vezi.“

Și un an mai în urmă, boerul creștin, întors pe moșia sa, reînălȧa castelul său.

În care o capelă fu dedicată Sântei Margarite, patroana fidelei sale soȧii.

(Tradusă de B. Florescu)

Henri Murger.

De-ar putea...

Omul este centru 'n care, două mari extremități
Luptă vecinic să 'i dea glori, sau să 'i dea calamități.

Sufletul este focarul
Unde fierb atâtea rele;
Și tot el este altarul,
Unde chinurile grele
Vin în taină ca să 'nehine
Inime adânci suspine.

Suferințele umane, sunt plăcerile pierdute,
Suvenerile frumoase, sunt durerile trecute.

De-ar putea să prețuiască,
Omul fericirea sa;
Noi dorinți să 'lă chinuiască,
Mândră nu s'ar mai lăsa;
Sufletul n'ar fi focarul
Unde fierb atâtea rele
Si nici n'ar mai fi altarul
De turmente-atât de grele,
Cari în taină vin să 'nehine
Inime adânci suspine.—

T. M. Stoenescu.

CHORUL IN TRAGEDIE

(Urmare)

Orașu a definit foarte bine rolul chorului tragic în versurile următoare.

Actoris partes chorus officiumque virile
Defendat: ne quid medios intercinat actus
Quod non proposito conducat et haereat apte.
Ille bonis faveatque et consilietur amicis,
Et regat iratos, et amet pacare tumentes.
Ille dapes laudet mensamque brevem; ille salubrem,
Justitiam, legesque, et apertis otia portis;
Ille tegat commissa; deosque precetur et oret
Ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.

Anticii n'au stabilit chorurile pentru un folos particular dramatic; ei au

găsit chorurile năatural în dramele lor, fiind corul origina teatrului. „Ș'apoi corul represinta poporul, și poporul din Athena mai ales, a cărui vanitate democratică era împinsă până la nebunie, cată să fi fost mult măgulit de a vedea că i se da un rol și o importanță în toate scenele cele mari ale istoriei sale naționale.»

„Corul mai avea alte foloase netăgăduite pe acele teatruuri imense, pe lângă care prin proporțiunile lor materiale, ale noastre abea ar fi părut teatruri de copii. Chorul servea a popula acea vastă solitudine a scenei, a cărei goliciune n'ar fi fost frumoasă. De altă parte, mai multe voci întrunite, susținute de instrumente, întărite prin armonie, abea puteau ajunge a deștepta din timp în timp echourile unei atât de gigantice incinte, în care o voce singură, tot respunzând unei alteia, ar fi părut ca perdută și ar fi oferit într'un mod prea esact, imagina acelei perfecte embleme a întristării: *vox clamantis in deserto.*”

„Represintați-vă în adevăr acest popor, compus de bărbați și femei, de bătrâni și tineri, de cetățeni și sclavi, de preoți și soldați, intrând maiestuos pe theatru, de la prima scenă, pentru a șede până la cea din urmă, precedat de jucătorii de flaut și de lăută care le regulează pașii, și punându-se într'un loc mai puțin înalt de cât restul teatrului, între spectatorii și actorii. Un erou, o prințesă, un rege se presintă; corul lă întreabă, îi răspunde, se face părtașul durerilor lui, îl povătuște la nenorociri. Rămâne scena goală? Că umple corul printr'un melodios intermed, și în cânticele sale, străbate cu libertate tot domeniul pasiunelor și moralei; uneori se imparte în două grupuri conduse de două capi, care-și povestesc unele amănunte, și împărtășesc temerile și speranțele lor: adăogați poesia ce a răspândit autorul în accentele chorului, musica mișcătoare ce însoțește vorbele, perfecțiunea gesturilor și a pantomimei actorilor care au acest rol colectiv. Conducătorul chorului nu se mulțumea de a conduce vocele; trebuia încă ca el să învețe pe acei ce erau sub ordinele sale, cele două feluri de danț ce reclama atunci theatru: unul era danțul propriu zis; cel alt regula mișcările și inflecțiunile corpului, și avea de scop de a arăta cu precisiune, de a depinge ochilor acțiunile, mcravurile și simțimintele. Adu-nați într'o singură privire toate aceste obiecte și nu vă veți forma încă decât o depărtată idee de mărirea, maiestatea și interesul ce presința chorului adăoga solemnităților teatrului antic.“

Am arătat însă că această prezență perpetuă a chorului devenea uneori o piedică pentru acțiune, și un păcat în contra verisimilității, ca în Medea. Să mai spunem că această prezență perpetuă a chorului mai impunea o altă neverisimilitate: trebuia în tot dauna ca locul scenei să fie un templu, un portic, o piață în care să se poată crede că alerga poporul.

De aci pentru Greci acele unități de timp și de loc care deveniseră o lege sterilă pentru teatrul clasic frances.

Eupolis atque Cratinus Aristophanesque poetae
Atque alii, quorum comoedia prisca virorum est.
Si quis erat dignus, describi, quod malus ac fur,
Quod moechus foret, aut sicarius, aut alioqui
Famosus, multa cum libertate notabant.

Comedia avea un rol moralisator; să nu fi fost nici o dată excese, cine o poate susține. Nu, nici uă instituțiune nu e perfectă; dar să nu punem printre excesele comediei moartea lui Socrate. Socrate nu a fost ucis de Norii lui Aristophane, ci de prejudăcările poporului. Cu toată istoria care se narează că eșind de la represintație, Socrate atinse pe Aristophane cu un trandafir, zicându-i: «Are miros, dar nu-ți vezi spinii,» vom zice că democrația atheniană avea atât bun simț încât aplauda pe Aristophane, poetul aristocratic, când rîdea de dînsa. Nu venise timpul în care o arie de operă să producă o revoluție. E atât de adevărat că Norii au fost luați drept o glumă, ca mai toate comedile lui Aristophane, în cât nu partidul aristocratic era la putere când Socrate fu condamnat la moarte, și cel democratic. Poporul e tot dauna mai religios de cât clasele înalte, și poporul vedea în Socrate un născocitor de credinți noi. Dar veni și triumful avușilor, ș'atunci nu mai fu permis autorilor comici de a introduce persoanele politici săi contemporane pe scenă. Chorul fu redus la tăcere:

Turpiter obticuī sublato jure nocendi.

Aristophane, care se servise de instituțiunile democrației spre a combate democrația, refăcu al său Plutus, și suprimă chorurile. Comedia căută cât va timp calea sea cu Pherecrate, cu Platon comicul, cu Antiphane, cu Alexis, până când apăru Menandru, care transportă pe scenă faptele vieții familiare, în care chorul n'avea ce căta.

Nu vom vorbi de chorurile tragediei romane; imitațiune servilă a tragediei grece, neînțeleasă de popor, tragedia romană, dupe ce se încercă pe scenă, rămase o lucrare de cabinet, *umbratilis labor*. Autorii nu se mai gândiră în curând la adevăratul public, căci ei citeau tragediile lor, în conferințe, cum am zice azi, nu le duceau pe scenă. Pentru aceasta tragediile romane n'au reprodus frumusețile tragediei grece. Chorul servea adesea la Romani a exprima ideile filosofice ale autorului. Intr'una din tragediile atribuite lui Seneca se găsește faimosul vers:

Post mortem nihil est, ipsaque mors nihil.

«Nici unul din motivele ce reclamau instituțiunea chorurilor în teatrul antic, nu există în teatrul modern. Totul s'a schimbat, și caracterul poporului, și forma seu dimensiunea saelor. Și cu toate astea, de la renaș-

terea literilor, și de mai multe ori de atunci, chorurile au încercat a se introduce, din spirit de imitație. La Italiani, Tasso și Guarini au introdus chorurile în plăcuțele lor păstorale. Chorul joacă la densiț acelea-și rol ca și în teatrul antic. El se interesează la acțiune ca spectator, ca martor : susține une ori dialogul cu actorii și umple tot dauna intermediurile. Nimic mai gingaș de cât pictura epocii de aur în Aminta a lui Tasso. Toată lumea cunoaște versurile delicioase din Pastor Fido asupra sărutului :

. . . . . Quello è morto bacio, a cui

La baciata beltà bacio non rende.

•Primii poeți tragici ce poate numi Francia, un Garnier, un Jodelle, un Hardi, au crezut sincer că vor imita pe cei vechi lungind fie care act prin declamațiuni pline de maxime, prin banalități morale redactate în formă de coruri. S'au reținut trei versuri de Hardi ; chorul și vorbește sie însuși, din cauza unui accident pe care l'ar fi putut împiedica, dac'ar fi bine-voit să lase vorbele, și să facă nițică treabă ;

O couards, ô chétifs, ô lâches que nous sommes!

Indignes de tenir un rang parmi les hommes!

Endurer, spectateurs, tel opprobe commis!

Până la Hardi, chorul era cântat. În piesele numite mystere, Dumnezeu vorbea sau mai bine cânta, prin trei voci. Hardi reduse chorul a nu vorbi de cât prin gura corypheului. În piesa lui numită Coriolan chorul susține ast-fel dialogul cu senatul, zicând fără discontinuare până la 40 de versuri. •

S'au întrebat adesea literații pentru ce chorul a fost gonit din theatre de Corneille, pentru ce chorul a reușit în piesele biblice ale lui Raime, și mai târziu în drama indiană a lui Delavigne : Le Paria, pe când toată lumea simte că un chor ar fi nesuferit într'ua piesă ca Le Cid sêu Britanicus.

(va urma.)

B. Florescu.

Noutăți din Paris

Avem a comunica cititorilor noștri noutăți înmcurătoare de la artiștii noștri care se află la Paris. Priimiserăm deja mai multe scrisori care ne arătau veselia coloniș Române de a vedea că se recunoștea talentu actorilor noștri de către marii magistri din Franța. — Noi tăcurăm, așteptând o probă și mai convingătoare. Era pentru noi chiar o cestiune de amor propriu, căci pe când d. Frederic Dame vroia să reducă pe D-na Romanescu la rolurile de ingenuitate, noi din contra credeam că rolurile ce conveneau d-nei Romanescu erau cele din comedia serioasă,

cele au un caracter emoționat și oare-și cum tragic, rolurile de eroină din dramă sau cel puțin de eroină dramatică.

Suntem veseli de a anunța publicul nostru că nu noi ne-am înșelat, ci că D. Dame a apucat pe o cale greșită în critica dramatică. Got, Delaunay, Regnier mi-au dat dreptate prin faptele lor chiar. În salonul Doamnei Cuza, Got s'a pronunțat în mod categoric prin aceste cuvinte; „Elle a du talent!” Delaunay a pus pe d-na Romanescu să studieze... ce roluri ai crede, d-ta, d-le Dame? Nimic mai puțin de cât dona Sol din Hernani, Regina din Ruy-Blas, Lea din Daniel Rochat. Aceste sunt roluri sau de dramă sau de comedie oare-și cum dramatică. Got și Delaunay merg mai departe. Ei ar vrea ca d-na Romanescu să încerce chiar rolurile de tragedie, Himena spre exemplu. Ar fi cea mai mare fericire pentru teatrul nostru de a scăpa de melodramele, care convin atât de bine actorilor fără artă, pentru a se reîntoarce la tragedia cu care începuse a debuta. Nu știm dacă d-na Romanescu va reuși în tragedie, și dacă publicul va admite acest gen. Dar putem afirma că în dramă va fi minunată,

Aceasta o afirmam după cele ce ne relatează acei din compatrioții care au avut ocaziunea să auză în Paris pe d-na Romanescu.

De D. Manolescu, știm că a plăcut mult vocea D-lui, că a încântat ca comic pe chiar marii actori franceși, și dă speranțe de a fi și el cu toată inima aplaudat de publicul nostru.

Așa dar această călătorie nu le va fi fost nefolositoare. Trimițând în Paris pe acei din actori care prin cunoștința limbii franceze, puteau să profite de lecțiile marilor magistri, autoritățile au luat o măsură care va da avânt teatrului. Mulțumirile noastre celor ce au luat sarcina acestei cheltuieli, și d-lui Director al Teatrurilor, Ion Ghica, care pune atâta râvnă în a întocmi din ce în ce mai bine lucrurile teatrale.

Dar, după noi, mai e ceva de făcut. Suntem în Iulie. Oare nu crede d-nul director că nu e destul două luni pentru ca Romaneasca și Manolescu să tragă toate foloasele ar putea trage din șederea lor la Paris, dac'ar fi mai îndelungată. Oare în patru luni un actor luând chiar lecții de la magistri, poate fi atât de perfect încât să nu mai aibă nimic de învățat? Oare n'ar fi mult mai bine să fie lăsați acolo și în iarnă, dacă nu toată iarna, cel puțin parte dintr'însa. Ni se va zice: dar ei nu pot apoi lucra după principiurile ce au priimit? Da, o recunoaștem. Dar, cerem voe să arătăm interesul care poate pentru teatrul nostru prezenta o ședere mai îndelungată a actorilor noștri în Paris. În timpul vacanțelor, lipsind din Paris o mare parte din societate, sunt adesea dublate rolurile principale, până când vine momentul în care se închid o mare parte din theatre. În afară de aceasta, oare d. Manolescu ca comic n'are a câștiga nimic de la Palais-Royal, de exemplu? Și tocmai cei mai buni actori de la Palais-Royal sunt acum la Londra.

Cerem dar d-lui director al teatrelor să facă tot posibilul pentru a continua cel puțin două luni șederea actorilor noștri în Paris.

B. Florescu.

NOTIȚE LITERARE

Vocca Română este numele unui nou organ de publicitate, literaro-pedagogic, care, a apărut în Craiova sub direcțiunea eruditului profesor G. M. Fontanin și a distinsului veteran în corpul profesoral din Craiova, D. L. Cl. Raymond.

Nu vom discuta ortografia, nici limba acestui ziar, fie-care având dreptul de a lupta în sensul vederilor sale, pentru a să putea ajunge la deplinul triumf al stabilirei unei ortografii și unei limbi ne-stramutată. Vom observa numai că sunt forme gramaticale pe care de sigur că nu și-ar permite a le schimba onorabilul d. Fontanin, în proză,

Ast fel de exemplu în poezia: *Rămas bun*, (pag 4 versul 8) găsim :

.....: „Vino dă-mi un dulce *Serutat*” D. Fontanin, în proză, ar fi zis de sigur „serutare” și ar fi zis bine.

Pentru ce zice în versuri: *serutat*? Fi-vă pentru rimă? Însăși rima versului următor ne răspunde cu :

.....: „*Neapărat*”?

De asemenea în cea ce privește versificațiunea, vom adăoga că nu primim, în versurile onorabilului d. Fontanin, ca bune, rime ca: „*îmbrăță*” cu „*încălecă*”; „*ta*” cu „*sa*”; „*lăsa*” cu „*așcepta*”.

Literatorul împărtășește asupra acestor puncte vederile d-lui Macedonski, ale cărui reguli de versificațiune) sunt menite a rămâne.

Ast-fel *îmbrăță*,—dacă se ține atâta la această preschimbare a lui *îmbrățișă*, va putea rima cu :

..... *Și el o îmbrăță* . . . . .

Iar altu-asupra rimei de pept îl *înhăță*!

De asemenea: *încălecă*, va putea rima cu :

„Și când fără de veste Pegasu *încălecă*,

..... Luciliu *’l frecă*!

În ceia ce privește rima: „*ta*”, ea de asemenea nu poate fi împerechiată de cât ca de exemplu :

In erudițiune trăiși viața ta

Și muzele în grădină de loc nu te-așcepta!

1) Publicate în *Literatorul*“

În fine, rima: „sa“, va putea fi împerechiată și ea, în modul următor:

«Luciliu e tîner: Dar e povața sa

«Că n'ar fi rău de versuri să 'ncercî a te lăsa!»

Afară de aceste câte va observați, nu putem de cât să ne bucurăm când vedem două eminente profesori ca d. Fontania și Raymond, fundând un organ de publicitate care să reprezinte corpul profesoral din Craiova.

Abstracțiune făcând de modul său de a vedea în limbă și ortografie, *Vocea Română*, e un ziar demn de a interesa lumea literară. Chiar în numărul său d'ânteu, conține între altele, un minunat studiu asupra *Animalelor Microscopice...* și în fine, ênseși vederile de fond ale acestui ziar, oricât nu ne-am uni cu ele, sunt venite la timp pentru a face o contrabalanță; fonetizmul exagerat al unora, carif încep de pe acum, să fonetizeze *de-otova*, în cât unii merg pînă a scrie: «*Prințul*» cu *z* în loc de *ț*,—adică: «*Prinzul*».

Urăm viață lungă noului organ.

Luciliu.

Poșta Redacțiunii. D-l Th. Dumbrăveanu este rugat a veni la Biurul redacțiunii înainte de Duminică 6 curent.

BIBLIOGRAFIE

A eșit de sub tipar, și se află de vîndare la toate librăriile:

CONTESSA LAMBERTINI

FIICA

Cardinalului ANTONELLI

Roman prelucrat după date istorice și actele stenografice din procesul Contesei Lambertini contra moștenitorilor Cardinalului Antonelli, în Roma, ilustrat cu 8 potrete.

Tradus din limba Germană de LEONIDA GRIGORIȚĂ

Prețul unui uvragiu complet (compus din 25 fascicule) 6 lei